

Historia kring Fotoateljén och fotografer på Nösund

Utställning juli 2023

Det är tack vare nämnda fotografer nedan som det finns ett stort antal fotografier årtiondena före och efter sekelskiftet 1900 över Nösund samt i ateljén. De flesta härstammar från Hedvig von Schedvins (född Läckgren) kamera, se nedan.

1895 startade Agda Holst (1875-11-21 --) och dotter till handlaren John Holst) en fotoateljé på Nösund. Ateljén byggdes av John Holst 1984.

1898 arrenderade syskonen Hedberg ateljén. Syskonen Hedberg var från Lysekil. De fortsatte även med sin verksamhet i Lysekil. Fotograf Jacobina Alida Hedberg, född i Lysekil (1869-01-03 – 1956-10-14).

1903 övertog fotograf Ester Läckgren (1876-08-17—1969-02-11) verksamheten på Nösund efter systrarna Hedberg.

Ester Läckgren härstammade från Helde Bengtsgården i Sävare, Vinninga socken utanför Lidköping.

Innan Ester kom till Nösund hade hon varit fotograf 1894 – 1895 i Vårgårda, 1896 – 1899 i Strömstad, 1900 – 1901 i Göteborg och 1901 hos systrarna Hedberg i Lysekil. Våren 1905 flyttade Ester till sin syster Hedvig, vilken hade fotoateljé i Halmstad. Efter ett par månader öppnade hon eget i Laholm, men släppte aldrig kontakten med Nösund.

Ester gifte sig 1909 med Martin Birger Olsson från Mollösund vilken var kapten på ångaren Westkusten under 1910-talet.

Föremålet ingår i en gåva omfattande en större samling med omkring 500 glasplåtar, två kameror med utrustning och originalbetyg som tillhört fotograf Ester Läckgren (1876 – 1969).

Ester Läckgren var en betydande västkustfotograf och intressant representant för sekelskiftets kvinnliga yrkesfotografer som drev egen ateljé. Hennes verksamhetstid omfattar åren 1890 – 1920. Motivkretsen är topografiska bilder från huvudsakligen västkusten liksom porträttfotografer av släktingar och kunder. De välkomponerade motiven håller hög fotografisk och kulturhistorisk kvalitet.

1907 kom Hedvig von Schedvin f. Läckgren (1874-10-03 – 1955-01-13) till Nösund och övertog fotoateljén, vilken hon drev ända till början av 1950-talet.

Hedvig gifte sig 1906 med Hugo Justinius von Schedvin, född 1869-01-14, bokhållare hos handlaren R L Gerle.

Hugo von Schedvin var under några år verksam som fotograf på Nösund.

Leopold Hermansson var även en duktig fotograf på Nösund. Leopold öppnade en egen fotoaffär i Kungälv 1951.

Efter makarna von Schedvins bortgång övertog Hedvigs och Esters syster, Anna Olsson (1890-04-11 – 1963-10-10) huset med ateljén. Anna gjorde en liten tillbyggnad och hade sommartid en kioskrörelse i anslutning till tennisbanan, vilken invigdes 7 juli 1955.

/Nösunds Kulturhistoriska Sällskap

Litteraturreferenser

- "Boken om Nösund"; av Sten Hallberg och Helge Samuelsson.
- "Alla dessa hus på Nösund"; av Sten Hallberg.
- "En sångerska och ett mysterium"; av Svein Mönnesland

0. Nösunds första "selfie" 120 år gammal.
Ester läckgrens självporträtt.

Kameran utlöstes med hjälp av en liten ballong vilken Ester Läckgren höll i vänster hand bakom ryggen.
Exponeringen skedde då den klämdes ihop.
Folkdräkten är troligen från Esters hemtrakter i Västergötland.

Till höger ser vi Ester Läckgrens ca 120 år gamla kamera.
Kameran finns idag på Bohusläns Museum, skänkt av Esters barnbarn Bertil Olsson.

1. Ester och Anna Läckgren

I mitten Ester Läckgren (gift Olsson), vilken övertog Ateljé 1903.
Till höger sitter Anna Läckgren (gift Olsson) som senare bodde i fotoateljén på Nösund på 1950 – 1960-talet och drev en kiosk i huset.

Mannen till vänster okänd.

Kvinnorna är systrar till fotografen, Hedvig von Schedwin, född Läckgren

2. Hedvig f. Läckgren och Hugo von Schedvin

Fotograf Hedvig von Schedvin f. Läckgren Hedvig övertog Ateljén 1907, efter systrarna Hedberg och drev den till i början av 1950-talet.

Hugo von Schedvin var kontorist i Gerles affärsverksamhet men var under några år verksam som fotograf på Nösund.

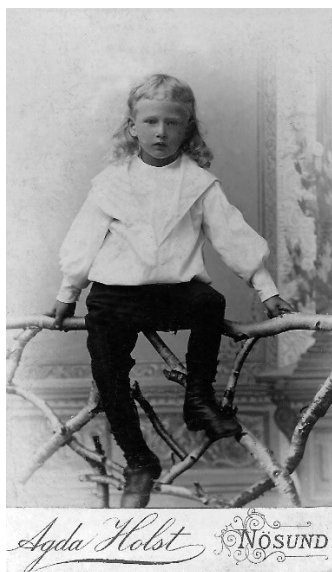

3. Abraham Johansson från Tvethogen

Foto Hedvig von Schedvin;

Abraham Johansson från Tvethogen (1845 – 1932).

Förde skonertskeppet Selma från Mollösund byggd i Krogane på östra Orust 1871.

4. Agda Hedberg (?) fotograferad av Agda Holst ca 1900.

5. Moses Pergament i Hedvig von Schedvins fotoateljé, troligen 1917.

Sittande från vänster: Kompositören Moses Pergament i vit skjorta och troligen kompositören Ivan Langstroth.

Stående från vänster: Troligen violinisten och dirigenten Matti Rubinstein (Pergaments styvbror), sångerskan Ester Bramson / Abrahamsson (Pergaments fästmö), pianisten Kosti Vehanen.

Operaskolan på Nösund

En amerikafödd sångpedagog, *Madam Charles Cahier*, hyrde på Nösund och hade där en operaskola 1916 – 21. Hon ordnade maskeradbaler och andra fester. Det sjöngs och dansades på pensionatet och där var unga blivande sångerskor.

Många kända skådespelare och sångare kom till Nösund vid den här tiden. En av dessa var den finlandssvenske kompositören och musikkritikern Moses Pergament. Född i Helsingfors 1893, svensk medborgare 1918 och dog i Gustavsberg 1977.

(Boken; "En sångerska och ett mysterium"; av Svein Mönnesland beskriver denna period)

6. Tre obekanta fotograferade av Systrarna Hedberg

7. Medlemmarna i Nykterhetslogen Trofast på Nösund.

Från vänster; Frida på Källarn, En syster Larsson, Skräddare Didrik Hallberg, Berta Larsson, Alma f. Larsson på Sverkers berg. Berta var dotter till Hulda Larsson (Baderskan).

Trofast för nykterheten.

Det var lite si och så med nykterheten på Nösund. Det berättades i början på 1900-talet att *"gubbarna var omöjliga till att supa – de drack på krita på krogarna (not: det fanns fyra stycken på Nösund) så när det var avlöningsdags hade de inte mycket att fordra"*.

När några personer från Mollösund och en lärare från Wendelsberg (Not; IOGT folkhögskola i Mölnlycke, vilken startade 1908) 1908 eller 1909 kom till Nösund kom till Nösund för att bilda en nykterhetsloge, mottogs de därför med ett visst intresse. Logen Trofast bildades med skräddaren Didrik Hallberg som ordförande.

Under lösenordet *Mera Kraft* arbetade logen med friluftsfester, möten och föredrag under ett tiotal år. Sedan dog intresset ut samt att Nösunds sk storhetstid var förbi och därmed också det värsta supandet.

8. Charlotta Hermansson till vänster; Foto Systrarna Hedberg ca 1900.

9. Familjen Bergkvist; Foto ca 1910; Hedvig von Schedvin f. Läckgren

Från vänster; Karl-Erik (1900 – 1951), Hulda Natali (1869 – 1944), Karin Margareta (1902 – 1935), Erik Wilhelm (1877 – 1920) och Anna Viktoria Elesif (1897 – 1971).

Trädgårdsmästare Erik Wilhelm Bergkvist startade trädgårdsmästeri 1903 på det gamla *"Långåker"*.

Sonen Karl-Erik övertog senare trädgårdsmästeriet och vidareutvecklade detta så att det blev det största på Orust. Verksamheten omfattade sex stora växthus och en

otalig mängd bänkårdar. Det första växthuset byggdes 1924. Två växthus var speciellt avsatta för gurkodling.

Dottern Karin gifte sig med Magnus Jansson och de flyttade 1926 till Amerika. I Amerika arbetade de bland annat för industrimannen och entreprenören John Davidson Rockefeller (frontfigur i den tidiga oljeindustrin och världens första dollarmiljonär).

Magnus, född 1902, hade 1921 (19 år gammal) startat Taxirörelse på Nösund. När de flyttade till Amerika övertog brodern Karl Jansson taxiverksamheten.

Karls Taxi- och bussgaraget finns idag kvar på Nya Vägen 28.

10. Sigrid Rohde i Ateljén

Från vänster pianisten Kosti Vehanen (kompade Moses Pergament), Sigrid Rohde, troligen kompositören Ivan Langstroth. Övriga har vi inte identifierat.

Foto; ca 1915; Hedvig von Schedvin f. Läckgren

Nösunds Pensionat/ Pensionat Strandgården

Leopold Gerle förvärvade byggnaden som John Holst byggt 1895. Från 1912 hyrdes huset som sommarpensionat. De första åren fram till 1916 drevs verksamheten av Matilda Johnsson under namnet Nösunds pensionat.

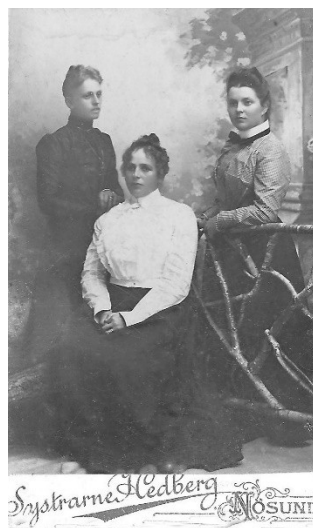
När hon slutade övertogs rörelsen av Sigrid Rohde. År 1915 dog Gerle och huset ärvdes av hans dotter Gerda, gift Hedén.

Sigrid Rohde fortsatte att driva pensionatsrörelsen fram till 1925. Då lät Gerda, med sina döttrar Märta Hedén och Greta gift Wieselgren riva huset. Samtidigt ändrades namnet till Pensionat Strandgården.

11. Johanna Hallbergs son Hilmer Andersson

12. Tre damer. Klara Granström född Holst, Gerda Hedén f. Gerle. Agda Holst till höger (John Holst dotter).

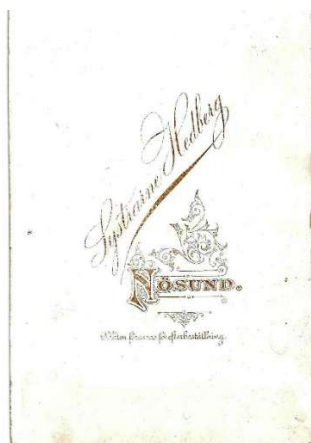
Agda Holst var den första fotografen i Ateljén.

Agda Holst flyttade senare till London och hennes öde där är för närvarande okänt.

Gerda Gerle (1899 – 1931) var dotter till Rudolf Leopold Gerle och gifte sig med Iwan Hedén. De hade barnen Elizabeth, Märta, Greta och Brita.

Greta (1899 – 1960) gift med riksbibliotekarien Oskar Wieselgren (1886 – 1971). De hade sonen Jon Peter Wieselgren (1928 – 2017). Jon Peter hade inga egna barn och var den sista i Gerles generation och Gerlegården sista ägare inom familjen Gerle.

Klara Granström f. Holst var Carl Rickard Holst dotter

13. Logo för Systrarna Hedberg.

1898 arrenderade systrarna Hedberg ateljén. Systrarna Hedberg var från Lysekil. De fortsatte även med sin verksamhet i Lysekil. Vilken/vilka av systrarna Hedberg som deltog i verksamheten är obekant, men dessa fyra finns att välja på:

Emma Josefina (1862–1908).

Justina Margareta (1866–1901).

Ida Charlotta (1871–1946)

Samt fotograf Jacobina Alida Hedberg, född i Lysekil (1869-01-03 – 1956-10-14), vilken verkar vara den som var huvudansvarig.

14. Märta Hedén och Greta Hedén

Leopold och Matilda Gerle fick fem barn, ett av dessa var Gerda.

Gerda Gerle (1899 – 1931) gifte sig med Iwan Hedén. De hade barnen Elizabeth, Märta, Greta och Brita.

Greta (1899 – 1960) gifte sig med riksbibliotekarien Oskar Wieselgren (1886 – 1971). De hade sonen Jon Peter Wieselgren (1928 – 2017). Jon Peter hade inga egna barn och var den sista i Gerles generation och Gerlegården sista ägare inom familjen Gerle.

Märta (1895 – 1980) var ogift.

15. Tre sömmerskor på Nösund

Från vänster; Justina på Valön, Lärarinnan Hanna Samuelsson och Justina Andersson f. Jansdotter.

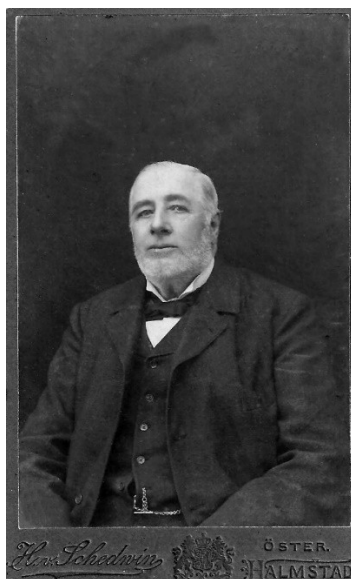
Justina Andersson f. Jansdotter gifte sig 1910 med Albin Andersson.
De byggde huset på Nya Vägen 24, 1910 – 12.

Albin Andersson var valfångare, sjöman, fiskare och drevare av fartyg. Albin fiskade bland annat makrill och långa mellan Shetland och Norge på 1910-talet. Valfångare var han i tre år vid öar på sydpolen söder om Falklandsöarna ("Djävulskapet"). Vid ett tillfälle blev fartyget överlastat och sjönk och de fick överleva i tre dagar på isflak och till sist på en ö. Hemma satt Justina med två barn och väntade i alla år.

16. Fem Nösunds damer

Från vänster; Berta Larsson, Frida på Källarn, en syster Larsson, Alma f. Larsson på Sverkers berg samt flickan är okänd.

17. Rudolf Leopold Gerle

Rudolf Leopold Gerle (1836 – 1915) kom till Nösund 1857 och startade handelsrörelse 1859. R Leopold Gerle gifte sig med Matilda f. Larsdotter (1841 – 1919). Matilda var dotter till Lars Andersson ("Ku-Lars") på Nösund. Lars Andersson ägde på den tiden betydande mark på Nösund.

Senare startades, i samarbete med Carl Rickard Holst, även sill- och spannmålshandel samt Nösunds Salteri Bolag och en Rederirörelse.

Efter R L Gerles död 1915 övertogs verksamheten av sonen L Georg Gerle (1871 – 1940) vilken avvecklades 1923.

Leopold och Matilda Gerle fick fem barn;

Gerda (1869 – 1931), gifte sig med Iwan Hedén.

Georg (1871 – 1940; gift med Ester Smidt och fick inga barn),

Torborg (1874 - ?),

Orvar (1877 – 1953; gift med Elisabeth Hoffstedt; fick två barn och emigrerade till USA/Canada 1902).

Karin (1885 – 1954) ej gift och var Gerlegårdens ägare 1919 – 1954. Karin Gerle startade ihop med Anna Schenström Gunillaskolan i Uppsala).

Huset, Gerlegården, vilket ligger på de gamla "Söråkrarna", uppfördes omkring 1860 som huvudbyggnad för familjen Gerle.

18. Carl Rickard Holst var född 1835 i Trollhättan och dog på Nösund 1920.

Carl Holst kom på 1850-talet till Nösund som affärsbiträde i Magnus Magnussons affär och 1861 övertog han affären. Denna drev han till 1912, först ensam och senare i kompanjonskap med John Holst (1840 – 1905).

Carl Holst byggde sitt hus på Arekullevägen 1863 – 64. Han var gift med Mathilda Rhodin f. 1841.

Carl och Mathilda Holst fick barnen;

- Erik Holst (1865 – 1937)
- Carl Fredrik Holst (1869 – 1930)
- Klara Holst ((1871 – 1942)
- Ivar Holst (1872 – 1927)
- Aron Holst (1875 – 1967)

19. Nösunds damer

Från vänster; Berta Larsson, Selma Bensow, Signe syster till Selma Frideborg, Gunhild Arvidsson och Hildegard Johansson

20. Hans Hermansson skeppare på Svartvik

Hans Hermansson (1835 – 1901) blev sjökaptan 1871. I en gammal sjöfartsbok kan man läsa att han var 5 fot och 4 tum lång och han hade blå ögon och ljust hår samt skägg.

En svensk fot var 29,69 cm och en tum var 2,47 cm. Hans var således 158,33 cm lång.

Hans Hermansson byggde huset "Banken" på Gamla Vägen 7 på de gamla "Almeåkrarna" på 1870-talet. Tegneby Sparbank startade 1887, sedermera Orust Sparbank och hade sina lokaler i detta hus mellan 1909 och 1998. Orust Sparbanks huvudkontor var i detta hus till 1973 då det flyttade till Henån.

Briggen Svartvik (C R Holst)

Byggd som tremastad Bark på Svartviks varv, Sundsvall, 1838, 312 ton. Senare omriggad till Brigg med två master.

Fartyget var hemmahörande omväxlande i Mollösund och Nösund 1865 till 1912. Rigghaveri på Nordsjön 1916; Sattes senare i brand på Nordsjön av tyska flottan 20 oktober 1916.

Huvudredare 1884 var Carl Richard Holst, skeppare Hans Hermansson.

James Dickson & Co handelshus hade varvet i Svartvik, Sundsvall, och fraktade timmer och brädvaror med båtarna, sista byggda fartyget var 1862. De hade ett 60-tal segelfartyg i sitt rederi.

21. Fem upklädda damer och en "hund". Ester Läckgren foto.

22. Sex damer i syjunta. Ester Läckgren till höger.

23. Sex herrar och damer på kafferep. Ester Läckgren foto

24. Herre friar till dam, Ester Läckgren foto

25. Sex unga damer, Anna Läckgren i mitten, Ester Läckgren foto

26. Vilda Västern. Tre utklädda "herrar" och tre damer, Anna Läckgren till höger, Ester Läckgren foto

27. Ester, Hedvig och Anna Läckgren samt kusiner, Ester Läckgren foto

Nösund industri- och handelsepok 1850 – 1920.

1883 bildades Nösunds salteribolag med Rudolf Leopold Gerle som verkställande disponent och Carl Rickard Holst som delägare. Bolaget var vid denna tid Bohusläns största och tillverkade ansjovis, skinn- och benfri delikatessill, klarskinn, bohussill m m och kom att bedriva en omfattande export. Omkring 1900 upphörde bolaget och Gerle blev ensam ägare till Nösunds salteri.

Mot bakgrund av all handel och varor samt under sillperioden 1877 – 1906, vilken familjerna Gerle och Holst drev, byggdes ett Magasin vid ångbåtsbryggan på 1875–76. Det finns även två mindre magasin vid ångbåtsbryggan, för förvaring av tegel till ugnarna samt den tillverkade tran/silloljan, från denna tidsperiod.

Nösunds Salteribolag behövde för sin verksamhet avsevärda mängder salt, som importerades från bl.a. Spanien. De färdiga produkterna behövde också föras till de

olika marknaderna. Trävaror exporterades också över Nösund. Dessutom exporterades stora mängder havre som hästfoder från Sverige till framför allt England. Exempelvis var ju gruvindustrin och Londons spårvägs- och tunnelbanetrafik ännu helt beroende av hästar som dragkraft. En stor del av denna havreexport gick över Nösund.

Tranoljan levererades bland annat till London och Paris som olja till gatubelysningen.

Transportbehovet gav upphov till partrederier med båda familjerna Gerle och Holst som intressenter. Sammanlagt drev man under ca 40 år ett 10-tal segelfartyg av varierande storlek. Störst var briggen Svartvik, byggd på Svartviks varv i Sundsvall som bark 1838, vilken förvärvades 1884 och såldes till Stockholm 1912. Sänktes av tyskarna under 1:a Världskriget 1916.